

УДК 339.5:340.5:351

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.23>

Плохута Є.П.

доктор філософії,

доцент кафедри юриспруденції

Чернівецький інститут Міжнародного гуманітарного університету

РЕФОРМА МИТНОГО СОЮЗУ ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. 17 травня 2023 року Європейська Комісія анонсувала найбільш масштабну реформу Митного союзу ЄС з моменту його створення у 1968 році. Митний союз ЄС – це справжня історія досягнень європейської інтеграції та процвітання. Він є основою єдиного ринку ЄС [1], що дозволяє товарам вільно переміщуватися в межах Союзу. Митний союз виступає єдиним суб'єктом у міжнародних торговельних відносинах і є одним з найбільших торговельних блоків у світі. Безперерйне функціонування митного союзу має фундаментальне значення для економіки і процвітання ЄС та його міжнародної конкурентоспроможності.

Ця реформа є відповіддю на сучасні виклики, в умовах яких працюють митні органи країн-членів ЄС, в т.ч. суттєве збільшення обсягів торгівлі, особливо дистанційної, швидке зростання кількості стандартів ЄС, дотримання яких перевіряється на кордоні, а також мінливі геополітичні реалії та кризові явища.

Запропоновані трансформації стосуватимуться трьох основних елементів: законодавства, організаційної складової та інформаційного середовища. Очікується, що вони значно спростять митні процеси для підприємств, завдяки скороченню громіздких митних процедур. Водночас митні органи матимуть інструменти та ресурси, необхідні для належної оцінки та припинення імпорту, який становить реальні ризики для ЄС, його громадян та економіки. На момент написання статті пропозиції були схвалені Європейським пар-

ламентом у першому читанні [2], що свідчить про формальний початок процесу реформування.

Очевидно, що зазначена реформа матиме вплив на Україну в цілому, яка вже тривалий час торує шлях гармонізації свого законодавства з європейськими стандартами, трансформує митну систему таким чином, щоб уможливити якомога тіснішу інтеперабельність між її компонентами та європейськими відповідниками. Отже дослідження ключових елементів митної реформи ЄС є важливим для формування майбутніх підходів до перебудови власної митної справи та митної системи, визначення пріоритетних напрямків її розвитку, з урахуванням потенційного членства України в ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика Митної реформи ЄС активно піднімалася в європейській науці. У цьому зв'язку відзначаються роботи німецького юриста М.Люкса, який досліджував як загальні питання цієї реформи [3; 4], так і окремі її аспекти, зокрема її вплив на концепцію Авторизованих економічних операторів [5]. У цьому ж ключі відзначмо роботу А.Фрушіоне [6]. Серед дослідників нової реформи – П.Муніс, який асоціює цю реформу зі «створенням митного союзу мрії» [7]. Серед українських науковців, які тією чи іншою мірою аналізували майбутні глобальні зміни в рамках митного союзу ЄС можемо відзначити Т.Караваєва та Н.Калугіну з науковою працею «Митна реформа ЄС: імплементація в Україні» [8]. В ній автори

аналізують останні зміни в українському митно-правовому полі, що тією чи іншою мірою корелюються з європейським законодавством. Навряд чи можна вважати вдалою назву зазначеної статті, оскільки безпосередньо імплементувати в Україні реформу, яка не є частиною ні внутрішнього законодавства, ні міжнародного, наразі не уявляється можливим. Разом із тим чимало висновків авторів заслуговують на увагу. Наразі решта публікацій щодо митної реформи не мають відношення до наукової думки, а носять здебільшого інформативний характер [9; 10]. Таким, вважаємо, що недостатня вивченість з боку вітчизняних науковців піднятої проблематики, має слугувати стимулом для подальших наукових розвідок у цьому напрямку.

Мета статті полягає у розкритті основних аспектів майбутньої реформи митного союзу ЄС та їх впливу на подальшу трансформацію організаційно-правових основ митної справи України.

Виклад основного матеріалу. Всеосяжна реформа Митного союзу ЄС зачіпає основні сфери забезпечення його функціонування – законодавство (як відомо, митне законодавство є виключною компетенцією ЄС), організаційну складову (інституціональне забезпечення митного союзу) та інформаційне середовище (зберігання даних, обмін інформацією тощо).

Правове забезпечення реформи на сьогодні втілено у декількох пропозиціях Європейської Комісії, щодо змін нормативної бази:

Пропозиції щодо Регламенту Європейського Парламенту та Ради про створення Митного кодексу Союзу та Митного органу Європейського Союзу, а також про скасування Регламенту (ЄС) № 952/2013 [11];

Пропозиції щодо Рекомендації Ради про внесення змін до Регламенту (ЄЕС) № 2658/87 щодо запровадження спрощеного тарифного режиму для дистанційної торгівлі товарами та Регламенту (ЄС) № 1186/2009 щодо скасування порогового значення для звільнення від сплати митних платежів [12];

Пропозиції щодо Директиви Ради ЄС про внесення змін до Директиви 2006/112/ЄС щодо правил ПДВ, які стосуються оподатковуваних осіб, які сприяють дистанційним продажам імпортованих товарів, а також застосування спеціальної схеми для дистанційних продажів товарів, імпортованих з третіх територій або третіх країн, і спеціальних механізмів декларування та сплати імпортового ПДВ [13].

Враховуючи масштаби запропонованих змін, зокрема, скасування Митного кодексу (далі – МК) ЄС, Єврокомісія підготувала Робочий документ «Звіт про оцінку впливу» [14], в якому проаналізовано наслідки перегляду митного законодавства ЄС.

Ключові зміни у законодавство ЄС торкнуться не лише МК ЄС (хоча це є одним з ключових моментів реформи), а й законодавства про ПДВ, а також законодавства у сфері дистанційної торгівлі. Почнемо з власне митного законодавства.

По-перше, пакет змін до митного законодавства, включаючи новий МК ЄС, буде спрямований на скорочення та спрощення етапів процесу імпорту, уточнення обов'язків його учасників (зокрема, імпортерів та експортерів). Варто відзначити зміщення уваги на двох основних фігурантів митних процесів – імпортера та експортера [3, с. 402] – замість цілої низки суб'єктів з невизначеними обов'язками (декларант, боржник, бенефіціар митної процедури тощо). Разом із тим, реформа посилить спроможність митних органів здійснювати нагляд і контроль за товарами, що ввозяться на територію Митного союзу та вивозяться з неї. Митні органи застосовуватимуть новий стратегічний підхід, заснований на аналізі даних про ланцюги постачань, для здійснення цілеспрямованих і скоординованих дій. Передбачається зміцнення рамок співпраці митних органів, органів ринкового нагляду, правоохоронних органів, податкових органів тощо. Очікується, що це принесе додаткові надходження до бюджету ЄС та його держав-членів.

По-друге, підлягатиме перегляду існуюча на сьогодні концепція авторизованих економічних операторів. Вона передбачає новий підхід до партнерства з між митною адміністрацією та підприємствами за принципом «Довіряй та перевіряй» («Trust and Check»), де додаткові привілеї будуть доступні для підприємств з прозорою діяльністю, які довели свою надійність. Митні органи ЄС матимуть повний контроль ланцюга постачання цих перевірених підприємств, натомість вони можуть бути уповноважені митницею самостійно контролювати дотримання митних правил, здійснювати випуск товарів від імені митних органів та періодично сплачувати мита без необхідності подання митних декларацій на основі операцій з кожною партією товарів. Іншими словами, вони зможуть пересуватися «зеленими смугами» без формальної взаємодії з митним органом і без адміністративного навантаження, а митний орган буде вимагати проведення контролю лише у разі необхідності. Узагальнено різниця між «пере-

віреними» та іншими підприємствами показана в Таблиці 1.

Зміни до законодавства з питань дистанційної торгівлі стосуються здебільшого оподаткування та певних процедурних аспектів. Передусім вони спрямовані на уніфікацію підходів до оподаткування предметів такої торгівлі митом та ПДВ. Спираючись на успішну реформу ПДВ при електронній торгівлі, митна реформа встановлює спеціальний митний режим для електронної торгівлі. Ще у 2021 році з метою адаптації правил ПДВ до реалій дистанційного продажу товарів, спричиненого надзвичайним зростанням його масштабів, країни-члени ЄС скасували звільнення від сплати ПДВ для імпортованих товарів вартістю до 22 євро. До цієї реформи електронна комерція була великою «білою плямою» [15]. Товари з низькою вартістю не декларувалися митним органам, що призводило до повної відсутності нагляду за ланцюгами поставок. З липня 2021 року всі імпортовані товари підлягають оподаткуванню ПДВ та електро-

Таблиця 1

Підсумок відмінностей між перевіреними підприємствами та іншими

	«Перевірені» підприємства	Інші підприємства
Відомості щодо мита	Заздалегідь надають частина даних митниці Оплата рахунку. Повторне використання даних, у тому числі в різних вантажах	Надають всю інформацію про кожен партію вантажу (одноразове подання). Дані повторно використовуються для цього вантажу.
Відомості та документи для нефіскальних формальностей	На основі рахунку	Надають всі документи на партію товару
Планування контролю	Заздалегідь попереджаються, де це можливо. Дозволено проведення деяких перевірок в інших місцях, якщо це необхідно.	Попереджаються тільки після прибуття
Контроль на кордоні	Рідко (наприклад, вантаж є викраденим)	Частіше (відповідно до ступеня ризику)
Випуск на території ЄС	Зазвичай автоматичний	Теж автоматичний (більше перешкод через більшу кількість даних, документів, ризиків)
Переміщення між країнами-членами перед випуском	Перевізник обробляє повідомлення про статус	Підприємство має застосувати процедуру "транзит"/гарантію
Рівень гарантування	Низький	Високий

Джерело: Commission Staff Working Document Impact Assessment Report [14]

ньому митному декларуванню. Це стосується і товарів вартістю до 150 євро, за які наразі не сплачуються митні платежі [16]. Реформа скасовує цей поріг, відтак товари низької вартості підлягатимуть оподаткуванню також і ввізним митом.

Разом зі скасуванням звільнення від сплати ввізного ПДВ для товарів з низькою вартістю законодавство з 2021 року запровадило два спрощення для стягнення імпортного ПДВ для партій товарів, вартість яких не перевищує 150 євро:

1) Схема «єдиного вікна» для імпорту (Import One Stop Shop – IOSS); або

2) Спеціальні домовленості (Розділ XII, Глава 7 Директиви про ПДВ зі змінами) [17].

Оскільки митні органи країн-членів ЄС не мають засобів для належного забезпечення дотримання правил міжнародної торгівлі в транскордонній електронній комерції, цифрові платформи (маркетплейси) стануть «умовними імпортерами» (замість покупців), відповідальними за всі митні формальності та платежі. Вони стягуватимуть митні збори в момент продажу і сплачуватимуть їх відповідним державам-членам, як це вже відбувається з ПДВ [15].

Зміни в *інформаційному забезпеченні* функціонування митного союзу ЄС передусім полягають у створенні Хабу митних даних ЄС (EU Customs Data Hub) – централізованої ІТ моделі для збору та накопичення інформації, необхідної для здійснення митних формальностей, а також інших видів контролю. Він збиратиме, оброблятиме, об'єднуватиме і зберігатиме всі відповідні дані, докорінно змінивши спосіб надання інформації, її використання для митного контролю та обміну з органами влади країн-партнерів. Він також здійснюватиме аналіз ризиків на рівні ЄС.

Інформація може бути надана митному органу шляхом прямого підключення до Хабу митних даних ЄС, а не до численних національних систем. Це дозволить пакетну передачу, а незмінна інформація може бути надана один раз і повторно використана для

подальшого імпорту або експорту. Доступ до Хабу митних даних ЄС матимуть національні органи влади, а також Європейська Комісія, Європейський офіс з протидії шахрайству (OLAF), Європейська прокуратура (EPPO) і, за певних умов, Європол та Європейське агентство прикордонної та берегової охорони (Frontex), що значно посилить їхні аналітичні можливості [14]. Це уможливить контроль ризиків по всьому ЄС, незалежно від того, звідки надходять товари, тим самим підтримуючи управління ризиками на рівні ЄС і на національному рівні. У довгостроковій перспективі платформа має замінити національні системи декларування (наприклад, ATLAS у Німеччині, DELTA у Франції, MDAS у Литві), що призведе до економії коштів, оскільки більше не потрібно буде експлуатувати та постійно вдосконалювати 27 різних систем декларування (з різними інтерфейсами, варіантами для різних етапів процесу імпорту або експорту та варіантами для різних митних процедур) [4].

Організаційні зміни в Митному союзі ЄС передбачають створення нової інституції в рамках союзного механізму – Митного органу ЄС (EU Customs Authority). До основних завдань цієї нової інституції можна віднести наступні:

– розробка та підтримка Хабу митних даних ЄС, а також контроль за інтеграцією існуючих національних митних ІТ-систем з плином часу;

– управління ризиками на рівні ЄС, використовуючи для аналізу ризиків дані, що постійно оновлюються у Хабі митних даних ЄС. На основі цього аналізу Митний орган ЄС надаватиме національним митним органам рекомендації щодо контролю, які ті повинні будуть застосовувати або обґрунтувати відмову від їхнього застосування. Спільне управління ризиками, а саме більш гармонізоване застосування митного контролю, допоможе створити міцний спільний зовнішній кордон для товарів;

– об'єднання та координація митної практики на центральному рівні для втілення в життя ідеї функціонування митної системи ЄС «як одне ціле»;

– координація оперативного управління кризовими ситуаціями. Митний орган ЄС розроблятиме протоколи і процедури для різних кризових сценаріїв і забезпечуватиме їх застосування всіма країнами-членами, в першу чергу їхніми митними органами [14].

Анонсована реформа Митного Союзу ЄС однозначно *матиме вплив на Україну*, її митну справу та відповідне правове поле. Підписуючи Угоду про Асоціацію з ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати своє митне законодавство із законодавством ЄС, передусім МК ЄС. Таке наближення законодавств передбачено Додатком XV до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. Іншими словами, підходи до утвердження ролі митниці в державному механізмі України також повинні відповідати положенням МК ЄС. Реформа торкнеться особливо гостро наступних сфер в рамках митної справи України.

По-перше, програма авторизованих економічних операторів (АЕО), яка лише нещодавно почала набувати певних чітких рис та здобула практичне впровадження, потребуватиме чергового перегляду. Можливо це буде однією з найскладніших напрямів реформування української митної справи, зважаючи на тернистий шлях чинного інституту АЕО в Україні з 2012 року. Річ у тому, що для отримання можливості українськими АЕО користуватися таким ж перевагами, якими користуються підприємства, в інших країнах, зокрема країнах ЄС, необхідно, щоб вітчизняні сертифікати АЕО визнавалися в інших країнах. Абз. 4 ч. 2 ст. 12 МК України передбачає, що порядок визнання митними адміністраціями іноземних держав авторизації АЕО, отриманої підприємствами-резидентами, здійснюється відповідно до міжнародних договорів України. На сьогоднішній день Україна не має жодного підписаного міжнародного договору про взаємне

визнання сертифікатів АЕО. В процесі укладання угоди про взаємне визнання сторони проводитимуть аналіз та оцінку практичного застосування положень законодавства щодо авторизованих економічних операторів [18]. Очевидно, що принципи та підходи до авторизації у країнах підписантах таких угод мають бути ідентичними. Враховуючи анонсовані зміни до програми АЕО в ЄС, українським підприємствам згодом також буде потрібно не просто доводити законність, прозорість своєї діяльності та фінансову стабільність, а й фактично надати повний і перманентний доступ посадовим особам митних та можливо інших органів до власних даних. Щоб забезпечити такий «повний контакт», змін до законодавства, очевидно, буде недостатньо. Основна проблема – переконати підприємців піти на це, враховуючи нікчемно малу кількість підприємств-АЕО в Україні на сьогодні у порівнянні із загальною кількістю зареєстрованих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

По-друге, очевидно, що згодом можна буде очікувати змін до порядку митного оформлення та оподаткування товарів, що є предметами електронної торгівлі. Наразі в Україні немає спеціальної процедури для таких операцій. На даний момент дистанційна торгівля в митному відношенні корелюється із процедурою оформлення товарів, які переміщуються (пересилаються) в міжнародних поштових відправленнях. Відповідно до ст. 234 МК України товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача (підприємства або громадянина) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, якщо їх сумарна митна вартість не перевищує еквівалент 150 євро, не є об'єктом оподаткування митними платежами. Тобто, на відміну від ЄС, де на даний час є лише звільнення від мита при сплаті ПДВ, в Україні не сплачуються всі митні платежі, якщо товари не є підакцизними. Такі товари декларуються митному органу оператором поштового зв'язку, декларантом або уповноваженою ним особою. Для

гармонізації правил щодо електронної торгівлі за прикладом ЄС, потрібно буде уповноважити цифрові платформи, які забезпечують реалізацію електронних продажів на декларування товарів та стягнення в майбутньому податків. Наразі поки що в Україні немає навіть підґрунтя (ні правового, ні організаційного, ні технологічного) для запровадження подібних змін.

По-третє, стосовно ІТ інфраструктури також потрібні комплексні зміни. В Україні 99 % митних декларацій подаються в електронній формі (інформація за 2023 рік) [20]. За цим показником Україна не поступається ЄС. Однак цього не достатньо для повної відповідності, оскільки програмне забезпечення, яке застосовуються митними органами України, в тому числі для аналізу ризиків, має базуватися на тих же технологіях, що використовуються в ЄС. Перші кроки в цьому напрямку вже зроблені, наприклад через застосування Нової комп'ютеризованої транзитної системи [21] NCTS (New Computerised Transit System) при транзиті. Разом із тим в технічному та технологічному аспекті потрібні дуже серйозні зміни, які в подальшому уможливають інтероперабельність української та європейської інформаційних систем.

Висновки. Глобальні перетворення у царині Митного Союзу ЄС, очевидно, матимуть суттєвий вплив на і без того динамічну та нестабільну митну справу України. Однак,

якщо в ЄС є чітке уявлення про строки впровадження кожного з етапів реформи, засоби та ресурси, в тому числі фінансові, а так само оцінка впливу майже кожної трансформації на стан економіки, на суспільство та інші сфери, то Україна таких привілеїв не має. Статус кандидата на членство в ЄС, а значить і в Митному Союзі, не дає ні гарантій, ні хоча б релевантних часових прогнозів стосовно набуття такого членства, ні відповідей на питання яким чином, в яких обсягах та в які терміни країна-кандидат має бути готовою законодавчо, інституційно та технічно до вступу. Реформа Митного Союзу ЄС передусім спрямована на ще більшу інтеграцію та консолідацію дещо розрізнених національних митних систем країн-членів. Було б доречно розпочати трансформаційні процеси в Україні паралельно, однак за умови гарантованого членства. Як зазначалося, жодних гарантій Україна наразі немає, тому ініціювати перетворення, які Україні як державі, що існує поза будь-якими союзами та об'єднаннями, не дуже і потрібні, немає поки сенсу, особливо в умовах російської військової агресії. Невизначеність у статусі, подальших перспективах фактично унеможлиблює проведення ефективних реформ, які могли б стати підґрунтям для поступової адаптації українського митного середовища до європейського. Пошук виходу з цієї ситуації може стати предметом окремого наукового дослідження.

Анотація

У статті досліджуються основні напрямки Митної реформи Митного Союзу ЄС, впровадження якої заплановано до 2040 року. Оновлення митного законодавства як основа митної реформи, передусім введення в дію нового Митного кодексу ЄС, законодавства про дистанційну торгівлю, покликано спростити митні формальності, зробити їх більш раціональними і ефективними, в тому числі за допомогою більш широкого використання штучного інтелекту, Європейського Хабу митних даних (нової митної бази даних ЄС) і нового Митного Органу ЄС. З'ясовано, що митна реформа стосуватиметься як організаційно-правових основ функціонування Митного Союзу ЄС, так і інформаційного середовища, яке на сьогодні не представляє собою єдине ціле в рамках ЄС, а скоріше є розрізненими національними інформаційними системами, не завжди сумісними або коректно пов'язаними одна з одною. Доведено, що перегляд підходів до реалізації ЄС та його країнами-членами союзної митної політики спровокує необхідність впровадження відповідних змін і в Україні як в державі кандидату на членство в ЄС. Інститут

авторизованого економічного оператора в чергове має бути переглянутий з метою уможливлення гармонізації критеріїв відповідності, а також переваг і спрощень, які діють в Україні та ЄС. Це своєю чергою сприятиме прискоренню взаємного визнання відповідних авторизацій та підписання двосторонніх міжнародних договорів про визнання. Зроблено висновок, що дистанційна торгівля як така, що не врегульована в Україні спеціальними нормами митного законодавства, також потребуватиме втручання законодавця з метою приведення процедурних та фінансових (податкових) аспектів у відповідність до європейських стандартів. Інформаційна інфраструктура, що використовується для забезпечення митних процесів (передусім митного контролю та митного оформлення) також потребуватиме оновлення, а подекуди повної заміни.

Ключові слова: митне законодавство, Реформа Митного Союзу ЄС, Митний кодекс ЄС, дистанційна торгівля, авторизований економічний оператор, митні формальності

Plokhuta Ye.P. EU Customs Union Reform: prospects and challenges for Ukrainian customs Summary

The article examines the main directions of the customs reform of the EU Customs Union to be implemented by 2040. The updating of customs legislation as the basis of the customs reform, in particular the introduction of the new EU Customs Code and legislation on e-commerce, aims at simplifying customs formalities, making them more rational and efficient, including through the wider use of artificial intelligence, the European Customs Data Hub (a new EU customs database) and the new EU Customs Authority. It is noted that the customs reform will affect both the organisational and legal framework for the functioning of the EU Customs Union as well as the information environment, which today is not a single unit within the EU, but is represented by different national information systems that are not always compatible or correctly linked to each other. It has been proved that the revision of the approaches to the implementation of the Union Customs Policy and its Member States will entail the need to introduce corresponding changes in Ukraine as an EU candidate country. The program of the Authorised Economic Operator should be revised again in order to ensure the harmonisation of the criteria of compliance, as well as the benefits and simplifications applicable in Ukraine and the EU. This in turn will speed up the mutual recognition of relevant authorisations and the signing of bilateral recognition agreements. It is concluded that e-commerce, which is not covered by specific customs legislation in Ukraine, will also require legislative intervention to bring the procedural and financial (tax) aspects in line with European standards. The information infrastructure supporting customs procedures (mainly customs control and customs clearance) will also need to be updated and in some cases completely replaced.

Key words: customs legislation, EU Customs Union Reform, Union Customs Code, e-commerce, authorised economic operator, customs formalities

Список використаних джерел:

1. European Parliament resolution 2022/3015(RSP) of 18 January 2023 on the 30th anniversary of the single market: celebrating achievements and looking towards future developments. URL: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/3015\(RSP\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/3015(RSP))
2. Parliament adopts its position on major reform of EU Customs Code. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19023/parliament-adopts-its-position-on-major-reform-of-eu-customs-code>
3. Lux M. The Ambitious Customs Reform Package Proposed by the EU Commission. *Global Trade and Customs Journal*. 2023. Issue 11, pp. 399-425, <https://doi.org/10.54648/gtcj2023049>

4. Lux M. The Reform of the UCC. Ambitious and far-reaching customs reform proposals by the EU Commission. *Customs Compliance & Risk Management Journal*. 2023. Issue 20, April / May. URL: <https://www.customsclearance.net/en/articles/the-reform-of-the-ucc>
5. Lux M. EU Customs Reform: What can future Trust and Check Traders expect and what will be the situation of other economic operators? *Customs Compliance & Risk Management Journal*. 2024. Issue 25. February / March. URL: <https://www.customsclearance.net/en/articles/eu-customs-reform-what-can-future-trust-and-check-traders-expect-and-what-will-be-the-situation-of-other-economic-operators>
6. Fruscione A. Facilitations for Trust & Check Operators. *Global Trade and Customs Journal*. 2023. Volume 18. Issue 11, pp. 454-456. <https://doi.org/10.54648/gtcj2023053>
7. Muñiz P. Designing a Dream EU Customs Union. *Global Trade and Customs Journal*. 2023. Volume 18. Issue 11, pp. 426-430. <https://doi.org/10.54648/gtcj2023056>
8. Караваєв Т., Калугіна Н. Митна реформа ЄС: імплементація в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 1. С. 4–22. [https://doi.org/10.31617/3.2024\(132\)01](https://doi.org/10.31617/3.2024(132)01)
9. Подолянець В. Митна реформа у ЄС: один EU DataHub замінить понад 111 митних систем, які зараз використовуються в ЄС. *Дзеркало тижня*. 22 лютого, 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/novij-eu-datahub-zaminit-ponad-111-mitnikh-sistem-jaki-zaraz-vikoristovujutsja-v-jes.html>
10. Бикова А. У ЄС готують новий пакет митних реформ. *Logist today*. 18 травня 2023. URL: https://logist.today/uk/dnevnik_logista/2023-05-18/v-es-gotovyat-novyj-paket-tamozhennyh-reform/
11. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Union Customs Code and the European Union Customs Authority, and repealing Regulation (EU) No 952/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0258&%3Bqid=1684913361276>
12. Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EEC) No 2658/87 as regards the introduction of a simplified tariff treatment for the distance sales of goods and Regulation (EC) No 1186/2009 as regards the elimination of the customs duty relief threshold. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0259&%3Bqid=1684913733068>
13. Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC as regards VAT rules relating to taxable persons who facilitate distance sales of imported goods and the application of the special scheme for distance sales of goods imported from third territories or third countries and special arrangements for declaration and payment of import VAT. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0262&%3Bqid=1684913813648>
14. Commission Staff Working Document ‘Impact Assessment Report’. Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Union Customs Code and the European Union Customs Authority, and repealing Regulation (EU) No 952/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023SC0140&%3Bqid=1684913437758>
15. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee ‘Customs reform: Taking the Customs Union to the next level’/ URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0257&%3Bqid=1684913179617#>
16. TAXUD. Importation and Exportation of Low Value Consignments – VAT E-commerce Package “Guidance for Member States and Trade” URL: <https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/>

- download/7bfb45b8-1f40-48b5-88e0-07960bf7ff9e_en?filename=Customs%20Guidance%20doc%20on%20LVC-Clean-20220915.pdf
17. Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. OJ L 347, 11.12.2006, p. 1–118. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=cellex%3A32006L0112#d1e5053>
 18. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552.
 19. Держмитслужба спільно з бізнесом продовжує роботу з впровадження програми АЕО. URL: <https://customs.gov.ua/news/aeo-59/post/derzhmitsluzhba-spilno-z-biznesom-prodovzhuie-robotu-z-vprovadzhennia-programi-aeo-1355>
 20. Статистика декларування, переміщення товарів та транспортних засобів. Declaration rates 12 months_2023. *Офіційний веб-сайт Держмитслужби*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
 21. Спільний транзит (NCTS). *Офіційний веб-сайт Держмитслужби*. URL: <https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>.